

Entomologická historie Prahy a vědeckého výzkumu pražské entomofauny

3. část

ZDENĚK KOLEŠKA

Entomological history of Prague and scientific research of Prague entomofauna. The third part. The third part of the study follows Prague entomological activities in the independent Czechoslovak Republic from 1919 to the end of 1980s. It covers the work of Czechoslovak Entomological Society members until 1938, and their research, collector and publication activities. The article further discusses the work of entomologists during the German occupation. It also presents research on entomofauna after World War II, focusing on team work in the research of Prague localities, and the origin of new entomological workplaces.

Key words: J. Obenberger • L. Heyrovský • Entomological department of the National Museum and research of its workers in Prague • team research of localities in parts of Prague – Troja, Krč, Sv. Prokop, Stromovka • the CSAS Institute of Entomology

Třetí část studie sleduje pražskou entomologickou činnost od roku 1919 v samostatné Československé republice. Skončení první světové války a nový stát měly blahodárný vliv i na Československou společnost entomologickou, která začala aktivněji pracovat; její členové zahájili úspěšnou výzkumnou, sběratelskou i publikační činnost. Faunistika hmyzu se začala ubírat dvěma směry. Vedle dalšího prohlubování poznatků o hmyzu českých zemí začal aktivní průzkum entomofauny na četných lokalitách Slovenska a Podkarpatské Rusi. Rovněž se ve větší míře podnikaly zahraniční sběratelské cesty a výzkumné expedice. Výzkum pražské entomofauny nebyl již prováděn v tak velkém rozsahu jako v předchozích obdobích, zájem byl však rozšířen z okrajových pražských nalezišť také na vzdálenější lokality pražského okolí (Čelákovice, Černošice, Dobříchovice, Kárané, Nehvizdy, Neratovice, Lány – obora, Říčany, Řevnice, Vrané n. Vltavou aj.). Nastal rozvoj faunistického a taxonomického výzkumu, zaměřeného na druhové bohatství hmyzu Prahy a okolí.

Entomolog MUDr. Emanuel Lokaj (1853–1928) v r. 1919 uveřejnil práci o nových broucích pro českou faunu, ve které uvedl 17 druhů brouků různých rodů i čeledí z devíti pražských lokalit. V létě 1919 v pražských Vysočanech našel odrůdu *Histerida* druhu *Saprinus aeneus* F. a pojmenoval ji k počtě svého přítele MUDr. Ladislava Kličky v. *klíčkali* Lok. V r. 1919 prováděl sběry v pražské

Stromovce, kde zjistil šest druhů drabčičků z čeledě *Staphylinidae*, které byly v té době pro českou faunu novinkami. Dalších osm českých druhů drabčičků rodu *Aleochara Grav.* našel entomolog Theodor Krása (1875–1961) v r. 1922 na několika pražských lokalitách.

Vzácný nosatec *Baris gudenusi Schultzze* nebyl po řadu let v Čechách nalezen, až v r. 1922 sbíral v Praze několik exemplářů tohoto nosatce JUDr. Cyril Purkyně (1895–1963).¹

Vzácné druhy kovaříků (*Elateridae, Col.*) z pražských lokalit v r. 1923 uvedl znalec čeledě kovaříkovitých MUDr. Jaromír Pečírka (1864–1933).² RNDr. Jan Obenberger (1892–1964) v r. 1919 uveřejnil článek „O původu a výskytu krasců (*Buprestidae*) v oblasti Československé republiky“;³ vyjmenoval tu deset vzácných druhů z pražských lokalit.

Ve výzkumu českých *zoocecií* (hálek) a červců (*Coccoidea*) od počátku dvacátých let pokračoval fytopatolog Ing. Dr. Eduard Baudyš (1886–1968); uveřejnil dva seznamy nových hálek pro Čechy (1923, 1939). Sběry prováděl na 24 pražských lokalitách a zjistil celkem 43 různých zoocecií do té doby v Čechách neznámých. Z červců v r. 1924 Baudyš zjistil na 18 pražských lokalitách výskyt 39 druhů. Nejvíce nálezů měl z Havlíčkových sadů na Královských Vinohradech. V r. 1920 sbíral v Šárce zoolog RNDr. Julius Komárek (1892–1955) vzácné druhy vodních roztočů vodulí z nadčeledi *Hydracarina*. Našel je ve studánce pod Dívčím skokem. Nejvýznamnější byly druhy z čeledě *Sperchonidae* *Sperchon setiger Thor.* a *Sperchon thienemanni Koen.*, druh, který byl do té doby nalezen jen v Německu na Rujaně.

V r. 1922 se ze Zoologického oddělení Národního muzea v Praze na základě podpory Nickerlova finančního fondu osamostatnil úsek entomologie, který pod vedením zakladatele RNDr. Jana Obenbergera dal vznik Entomologickému oddělení NM. Tato událost měla nejen pro českou, ale i pro pražskou entomologii velký význam, protože pracovníci tohoto nového oddělení velmi často prováděli výzkumy entomofauny pražských lokalit.⁴

¹ Další pražská naleziště tohoto nosatce byla v letech 1942–1943 v Podbabě a Tróji, v r. 1945 jej na Smíchově zjistil entomolog Jiří Lášek.

² Byly to druhy *Megapenthes lugens Redt.* (Stromovka), *Ischnodes sanguinicollis Panz.* (Modřanská rokle), *Anchastus acuticornis Germ.* (= *Podeonius acuticornis Germ.*) (Vrané nad Vltavou).

³ Všechny druhy krasců, nalezené pražskými entomology i J. Obenbergerem na pražských lokalitách, uvádí *Časopis České společnosti entomologické*, 16, 1919, s. 27–40.

⁴ Pracovníky nového Entomologického oddělení NM byli po jeho založení Dr. J. Obenberger, Dr. A. A. Ogloblin, Dr. K. Táborský, Dr. O. Štěpánek a externí pracovník Dr. J. Baum. Vypomáhalo několik volentérů z řad vysokoškolských studentů.

V září 1926 prováděl Dr. O. Štěpánek pro Entomologické oddělení sběry v Tróji – Podhoří na neobdělávané stráni porostlé různými druhy travin, kde se vyskytoval ve velkém počtu vzácný stepní cvrček *Oecanthus pellucens* Scop. jasné žluté barvy, který v Praze Tróji dosahoval nejsevernějšího zjištěného stanoviště. Na této lokalitě bylo také nalezeno 30 exemplářů vzácné české pěnodějky *Phialenus campestris* Fall. (*Cercopidae*, *Homoptera*). Rovněž se tam podařilo sesmýkat zvláštní plošticí vroubenku vyzáblou, *Chorosoma schillinge* Schill. (*Rhopalidae*, *Heteroptera*), která má svým vzhledem štíhlou, hůlkovitou formu, připomínající pakobylku.

Jinou navštěvovanou lokalitou muzejních pracovníků byly pusté, travnaté svahy mezi Bohnicemi a Trójou, které chovaly mimořádně zajímavou entomofaunu. J. Obenberger tam zjistil vzácné drobné pontické krasce *Cylindromorphus bifrons* Rey a *C. bohemicus* Obenb. (*Buprestidae*, *Col.*), kteří se vyvíjeli v porostu pýru prostředního (*Elytrigia intermedia* Host.). Při dalších exkurzích muzejních pracovníků se na těchto lokalitách podařil velice zajímavý nález, který byl skutečným překvapením ve faunistice evropských Homopter. Při podrobném průzkumu zaschlé trávy v září 1928 bylo nalezeno 9 exemplářů drobného křístka útlenky čárkovité (*Paradorydium lanceolatum* Burm.) z čeledě křískovitých (*Jassidae*). Také mezi pavouky (*Araneidae*) našel asistent Dr. Jiří Baum na těchto stepních stráních řadu zajímavých druhů. V r. 1923 Obenberger našel ve Stromovce nový druh řásníka, drobného hmyzu z řádu řásnokřídlých (*Strepsiptera*), čeleď *Stelopidae*, kterého člen Entomologického oddělení RNDr. Alexandr Alexejevič Ogloblin (1891–1967) vědecky prozkoumal, popsal a pojmenoval jako *Stylops obenbergeri* Oglob.

Další aktivitou pracovníků Entomologického oddělení NM bylo pořádání výstav hmyzu pro pražskou veřejnost. V době od 30. dubna do 7. května 1939 to byla výstava s názvem „Nejkrásnější a nejvzácnější brouci z čeledě střevlíků z celého světa“. V období od 14. listopadu 1955 do 16. ledna 1956 byla instalována výstava s názvem „Motýli z celého světa“ a v r. 1968 byla uspořádána další velká výstava, tentokrát o nejkrásnějších broucích z celého světa.

K historickému přírodovědeckému závodu Václava Friče přibyl v Praze r. 1923 nový závod s přírodninami, který na Královských Vinohradech, v Rubešově ulici č. 7, otevřel český entomolog a přírodovědec Eduard Kudlička (1866–1940). Závod měl z entomologického materiálu bohaté obchodní kolekce motýlů, brouků i jiného hmyzu a rovněž vedl veškeré pomůcky pro entomologické sběratelství.⁵ Eduard Kudlička byl zakládajícím členem České společnosti entomologické od r. 1904. Jako výzkumník a sběratel se zabýval studiem motýlů (*Lepidoptera*)

⁵ Po Kudličkově smrti v r. 1940 vedla závod ještě do konce německé okupace jeho vdova, po r. 1945 závod zanikl.

a v tomto oboru byl jedním z významných odborníků. Své sběratelské exkurze a faunistický průzkum konal hlavně v Čechách a časté výzkumy prováděl na lokalitách pražského regionu.

Významnou událostí pro pražskou užitou entomologii bylo v r. 1919 založení Výzkumného ústavu včelařského v rámci Státních výzkumných ústavů pro výrobu živočišnou. V období 1920–1923 sídlil ústav v Praze, v r. 1924 byl přestěhován do Dolu u Libčic nad Vltavou.

Český entomolog PhDr. Jindřich Uzel (1868–1946) zbudoval v r. 1929 soukromou Biologickou stanici v pražském Újezdě nad Lesy, kde byl prováděn výzkum entomofauny a flóry regionální oblasti mezi Běchovicemi a Klánovicemi, hlavně v lesních partiích Jirenského a Klánovického lesa. V získaných sběrech byly nalezeny četné druhy z čeledi drabčíkovitých (*Staphylinidae*), významných pro českou entomofaunu. Tato čeleď patří k druhově nejbohatším skupinám řádu *Coleptera* a výzkumem jejích druhů na pražských lokalitách se zabývala řada významných entomologů.⁶

Ve 20. a 30. letech 20. století začali pražští entomologové zkoumat entomofaunu pražských stepních lokalit, jejichž jihozápadní část začíná již v samé Praze po obou stranách Vltavy nad Zlíchovem, Dívčím hradem na levém břehu a na pravém skalami mezi Podolím a Braníkem. Hlavní oblast vápencových stepí je na devonských a silurských vápencích. Druhá část stepních lokalit je v Trojské kotlině na svazích nad Podhořím a nad Trójou.

Četné sběratele přírodnin, geology, botaniky a hlavně entomology vždy přitahovalo Prokopské údolí⁷ na jihozápadě Prahy. Pražští entomologové navštěvovali tuto výjimečnou lokalitu velice často a získávali tam mnoho zajímavých a vzácných druhů pražské entomofauny. Lepidopterolog JUDr. Jakub Sterneček (1868–1941) v r. 1921 učinil u Sv. Prokopa ojedinělý nález motýla obaleče *Carposina berberidella* Hd. (*Carposimidae*, *Lep.*), který byl novým druhem pro Čechy. V r. 1931 sbíral lepidopterolog Edvard Troníček (1899–1967) v Prokopském údolí motýla blýskavku travní *Celaena matura* Hfn. (= *Thalpophila matura* Hfn.), podčeď *Amphipyriinae* – blýskavky a v nedalekých Hlubočepích z kvetoucí lípy sklepal můru šedavku temnou *Apamena furva* D. Sch. Oba exempláře byly doplněkem Sternečkova „Prodromu českých motýlů“.

⁶ Prvým staphylinidologem byl Emanuel Lokaj sen., který měl velký přehled o fauně drabčíků a který prvý z pražských lokalit ve svém „Seznamu českých brouků“ uvedl 96 druhů. Po něm to byli jeho syn MUDr. E. Lokaj, Th. Krása, Fr. Rambousek, J. Roubal, JUDr. K. Skalitzky, Ing. V. Machulka.

⁷ Místo dlouhého názvu Prokopské údolí byly nálezy na lokalitních lístcích označovány Sv. Prokop.

Mimo brouků a motýlů byl v Prokopském údolí také prováděn faunistický výzkum hmyzu jiných řádů. Pražský dipterolog Antonín Vimmer (1864–1941) sledoval od r. 1932 na četných lokalitách druhu Tachin ČSR ze starého, velkého rodu *Exorista* M. G. (Diptera). U Sv. Prokopa našel druhu *Lypba dubia* Fll. (= *Aporomyia dubia* Fll.), *Carcelia gnava* Mg. a *Zenillia resinellae* Girsch. Hymenopterolog Oldřich Šustera (1879–1971) nalezl v r. 1936 u Sv. Prokopa nový druh kodulky z ČSR, která byla popsána a pojmenována k jeho počtě *Smicromyrne montana* f. *šusteri* Hoffer.

Z mravenců (*Formicidae*) u Sv. Prokopa 26. května 1938 Šustera našel druh *Leptothorax interruptus* Schenck, který byl v té době novým druhem české fauny. Na nedaleké lokalitě Zlíchov našel mravence *Ponera coarctata* Latr. Entomolog Josef Sadil (1919–1971) v r. 1939 prováděl průzkum mravenců na stepních lokalitách v Hlubočepích a Prokopském údolí, kde zjistil celkem 19 druhů mravenců.

Na lokalitách Hlubočepy a Sv. Prokop bylo zjištěno také několik druhů střevlíků. V Hlubočepích byl 3. dubna 1932 nalezen střevlíkovitý brouk *Polistichus connexus* Fourc. jako relikv jihu západní fauny, která k nám pronikla ze stepního období po poslední ledové periodě. Druhým byl relikv postglaciálních stepí střevlík *Cymindis variolosa* F., který byl naposledy nalezen u Sv. Prokopa v r. 1942. Jde o vyhynulý druh, který byl kromě Prahy znám ještě z vrchu Raná v Českém středohoří. Výskyt euroasijského střevlíka druhu *Harpalus anxius* Duft. v okolí pražského byl zjištěn rovněž na teplých vápencových stráních u Sv. Prokopa.

Také lokalita Hlubočepy bývala jedním ze známých a hodně navštěvovaných míst; byla tu zjištěna celá řada vzácných střevlíků. Jedním z nich byl v r. 1936 větší výskyt jedinců palearktického druhu *Amara littorea* Thomas. (= *A. kodymi* Jedlička). JUDr. Leopold Heyrovský (1892–1976) uvedl nálezy tesaříků (*Cerambycidae*) ze stepních lokalit Radotínského údolí. Byly to druhy *Leptura erratica* a *heyrovski* Zem., *Aromia moschata* a *nigra* Sch. a velmi vzácný *Rhopalopus spinicornis* Ab.

V červenci 1935 byl lepidopterologem Arnoštem Silbernaglem (1892–1945) v Radotíně zjištěn nový druh pro českou faunu, když na porostu materídoušky (*Thymus* sp.) našel motýlka můřičku večerní *Hypenodes taenialis* Hb. (= *Schrankia taenialis* Hb.)⁸ Koleopterolog prof. Jan Roubal v listopadu r. 1932 prováděl výzkum brouků (*Coleoptera*) ve formaci vegetace na nezastavených ruderálních plochách na pražské Ořechovce, kde zjistil společenstvo 57 druhů brouků různých čeledí, mezi kterými byly druhy zajímavé i vzácné. Např. pod kameny našel střevlíka *Carabus intricatus* L., drobné střevlíky *Notiophilus palustris* Duft. *Asaphidion*

⁸ Byl to vzácný druh z podčeledi *Hypenodinae* – můřičky, čeleď *Noctuidae* – můrovití.

flavipes L., *Acupalpus meridianus* L., *Amara ingenua* Duft. (*Carabidae*) a další druhy Coleopter z jiných čeledí.⁹

Plzeňský středoškolský profesor, lepidopterolog Vilém Vlach (1875–1959), se v r. 1932 přestěhoval do Prahy, kde se začal věnovat výhradně studiu a sběru drobných motýlů (*Mikrolepidoptera*). Od dob Nickerlových, Sterneckových a Zimmermannových obnovil zájem české lepidopterologie o studium a sběr *Mikrolepidopter*. Svými rozsáhlými faunistickými průzkumy pražských lokalit velice přispěl k poznání drobných motýlů v Praze a blízkém okolí. Z literárních údajů jsou jeho sběry známé z Prahy-Tróje, Hlubočep, Stromovky, Šárky, Prokopského údolí, Radotína, Jíren, Klánovic, Roztok a jiných lokalit pražského okolí. Vedle řady Vlachových prací o českých Mikrolepidopterech s citacemi pražských nálezů byla přímo pro Prahu významná jeho studie „Několik vzácných drobných motýlů z okolí Prahy“ (1951).

V prvé polovině čtyřicátých let 20. století, v době německé okupace a druhé světové války, bylo našim entomologům pro uzavření hranic s cizinou znemožněno konání sběratelských exkurzí a expedic do zahraničí, především do balkánských států, jižní Francie a na blízký východ, kam před válkou jezdili nejvíce. Omezená možnost cestovat do zahraničí proto obrátila pozornost našich entomologů k domácímu území. Zintenzívnil výzkum domácí entomofauny na protektorátním území a tím, že pozornost entomologů byla úzce soustředěna jen sem, podařilo se řadě badatelů zjistit na českých lokalitách mnoho v té době pozoruhodných, vzácných i nových druhů hmyzu.

Prof. Jan Roubal věnoval v té době velkou aktivitu faunistickému průzkumu Prahy, jejímu blízkému okolí a lokalitám středních Čech. Dokázal řadou významných nálezů, že široká periferie města Prahy a do té doby ještě zachované ostrůvky volné přírody (např. parky, zahrady, sady, stráně, louky, lesy apod.) byly vhodnými lokalitami pro existenci nejen vzácných, ale i zcela nových druhů Coleopter. V r. 1942 se začal zabývat průzkumem a sběry na silně antropogenně ovlivněných stanovištích, kde prováděl průzkum terikolní a terestrické fauny Coleopter ruderálů, mezi, okrajů polí, hlinišť a suchopárů nejširší periferie Prahy.¹⁰ Mezi zkoumanými biotopy byly též dvě rozsáhlejší lokality v Praze Tróji

⁹ Na uvedené lokalitě 57 zjištěných druhů brouků pocházelo z 11 čeledí: *Carabidae* – 12 druhů, *Leiodidae* – 1 druh (vzácný *Catops fuliginosus* Erich.), *Corylophidae* – 1 druh, *Staphylinidae* – 17 druhů, *Throscidae* – 1 druh, *Cryptophagidae* – 1 druh, *Latriidiidae* – 2 druhy, *Coccinellidae* – 1 druh, *Scarabaeidae* – 1 druh, *Curculionidae* – 7 druhů, *Chrysomelidae* – 1 druh a z podčeledi *Alticinae* 12 druhů.

¹⁰ Prozkoumal 29 různých lokalit v oblasti Střešovic, Břevnova, Vokovic, Šárky, Liboce, Jenerálky, Lysolaj, Podaby a Tróje, kde zkoumal pruhy neobdělané půdy, meze, okraje polí, různé plochy s ruderální florou a neobdělané suchopáry.

„Havránka“ a suchopár v Podhoří. Na Havránce bylo zjištěno 25 druhů brouků z devíti čeledí, v Podhoří 20 druhů z devíti čeledí.

Z dalších Roubalových sběrů na pražských lokalitách to byly nálezy druhů *Necrophorus germanicus a. apicalis* Kr. (*Silphidae*), Praha, Hanspaulka 1941, *Agyrtecanus bicolor* Cast. (*Agyrtidae*), Závist 1942,¹¹ *Cryptophilus integer* Heer. (*Cryptophagiidae*), Stromovka 1942 – nový druh pro Čechy, *Procaerus tibialis* Lac (*Elateridae*), Ládví 1942, *Trachyploeus olivieri* Bedel. (= *T. asperatus* Bob.) (*Curculionidae*), Břevnov 1942, *Otiorrhynchus uncinatus* Germ. (*Curculionidae*), Liboc 1943.

V tomto období se zvýšil zájem o výzkum vodních brouků čeledí *Halipilidae*, *Dytiscidae* a *Hydrophilidae* v pražských potocích, vodních nádržích, tůních a mokřadech, který v letech 1941–1943 prováděl hydrobiolog RNDr. Jaroslav Hrbáček (1921–?). Vzácného potápníka *Hydroporus melanarius* Nicol. sbíral v Radotíně, druh *H. incognitus* Sharp. našel v potoce v Motole, vzácný druh potápníka *Agabus anguicularis* Thoms. (= *Gaurodytes unguicularis* Thoms.) našel 30. dubna 1941 v Dolních Měcholupech a vzácného vodomila *Ceryon bifenestratus* Küster vylovil 3. dubna 1940 ve vodní tůni na Zbraslavi. Údaje o vodních broucích, zjištěných ve vodách v Radotíně v letech 1939–1942, podal entomolog Jan Havelka (1919–1977).¹²

Výzkumem dřepčků (*Alticinae*) české fauny se v okupačních letech 1939–1945 zabýval entomolog Josef Král (1920–1984), který prozkoumal lokality v Praze i v blízkém pražském okolí. Významným nálezem byli dřepčci *Longitarsus foudrasi* Weise (Radotín 1943), *L. waterhousei* Kutsch. (Radotín 1942), *L. pulmonariae* Weise (Radotín 1943), *L. scutellaris* Rex. (Čelákovice 1945), druhy nové nebo málo známé v české fauně.

Odborník pro čeleď tesaříkovitých (*Cerambycidae*) JUDr. Leopold Heyrovský (1892–1976) popsal v r. 1942 z pražského okolí dvě vzácné aberace tesaříků *Judolia erratica* Dalm. a. *anticebimaculata* Heyr. (Dobřichovice u Prahy 1942), *Plagionotus arcuatus* L. a. *tridivisus* Heyr. (Libiš u Prahy 1942) a *Plagionotus arcuatus* L. a. *tridivisus* Heyr. (Libiš u Prahy 1942).

Rostlinolékař a entomolog RNDr. Bohumil Starý (1908–1988) objevil v dubnu 1942 v pražské Podbabě na hulevníku (*Sisymbrium loeselli*) v té době ještě málo známý druh mandelinku hlaváčkovou (*Entomoscelis adonidis* Pall.), která

¹¹ V té době významný nález, který náleží k nejvzácnějším složkám středoevropské fauny a bývá nalezen vždy jen jednotlivě a náhodně.

¹² Údaje o vodních broucích, zjištěných v Radotíně, jsou uvedeny v člancích J. HAVELKA. Příspěvek k poznání rozšíření a výskytu některých málo hojných Coleopter čeledí *Dytiscidae* a *Hydrophilidae* v Čechách a na Moravě. *Entomologické listy*, 11, 1948, s. 7–10.

byla později zjištěna i jako škůdce řepky.¹³ Zajímavým zjištěním byl také v r. 1939 výskyt velkého brouka nosorožníka kapucínka (*Oryctes nasicornis* L., *Scarabidae*) na holešovických Maninách.

V okupačním období čtyřicátých let se aktivně v Praze a okolí věnovali výzkumu střevlíkovitých brouků (*Carabidae*) tři významní pražští entomologové: RNDr. Miloš Fassati (1921–1997), Karel Kult (1917–1998) a Jan Pulpán (1923–1993). Dr. Fassati v práci o nových vzácných nálezech Carabidů z Čech (1943) z pražských lokalit uvedl sedm nálezů vzácných druhů. Karel Kult sbíral na lokalitách Hlubočepy, Šárka a Trója, ze kterých v letech 1939–1944 uvedl nálezy osmi druhů vzácných střevlíků. Jan Pulpán 11. dubna 1944 našel na barrandovské stráni novou vzácnou aberaci západopalearktického druhu střevlíka *Anisodactylus binotatus* F., kterou popsal a pojmenoval jako *a. dvořákovai* Pulp. (1948). Dalším západopaleartickým druhem byl 13. dubna 1944 v Tróji chycený *Harpalus tardus* Panž., jehož aberaci popsal a pojmenoval *a. kočvarai* Pulp. (1948).¹⁴

S větším zájmem se také začal rozvíjet faunistický výzkum ploštic (*Heteroptera*), který v Praze zahájil vědecký pracovník Entomologického oddělení NM RNDr. Ludvík Hoberland (1918–2005) a heteropterologové RNDr. Jiří Dlabola (1922–?), Ing. Miroslav Kocourek (1923–1994) a Jan Roubal (1880–1971). Dr. Hoberland v r. 1943 zpracoval seznam *Heteroptera Bohemica II.*, kde uvedl nová naleziště ploštic síťatek (*Tingidae*), z nichž osm bylo z lokalit pražských. U druhu *Tingis geniculata* Fien. bylo zjištěno nejsevernější místo jejího výskytu v Praze, jako v té době jediné známé naleziště v Čechách. U pontomediterránního druhu *Tingis grisea* Germ. byla severní hranice výskytu zjištěna v pražském Prokopském údolí. Dr. Dlabola sbíral v Radotíně a Hlubočepích, kde na exkurzích 25. května a 21. června 1942 nasmykal pozoruhodný stepní druh ploštice *Odonotarsus purpureolineatus* Rossi (*Scutelleridae*) v mnoha exemplářích. Vzácnou ploštici *Neottiglossa pusilla* Gmel. (*Pentatomidae*) sbíral v Krči a Čelákovících. Ing. Kocourek rovněž sbíral na teplých stepních stráních u Hlubočep, kde našel v r. 1942 druhy *Coptosoma scutellatum* Geoffr. (*Plataspidae*) a *Coriomeris denticulatus* Scop. (*Coreidae*). V Čelákovících 16. června 1942 Kocourek našel vzácný druh ploštice *Stagonomus pusillus* H. S. z čeledě *Pentatomidae*. V jarním období roku 1941 prováděl Jan

¹³ Dne 10. 5. 1949 bylo občany Prahy Břevnova podáno upozornění na výskyt neznámého brouka na polích v okolí statků Spiritka a Ladronka na rozhraní Smíchova a Břevnova. Vyslání odborníci zjistili hojný výskyt brouka mandelinky hlaváčkové, která napadla tamní kulturu řepky i různé brukvovité plevely v okolí.

¹⁴ *Ab. dvořákovai* Pulpán (1948) byla pojmenována k počtě pražského entomologa Miroslava Dvořáka (1926–2008), *ab. kočvarai* Pulpán (1948) pojmenována k počtě pražského entomologa Doc. MUDr. Svatopluka Kočvary, DrSc. (1921–?).

Roubal sběry hmyzu v Tróji. Tady v prosevu trouchu ze starého vykotlaného stromu našel plošticí rodu *Cimex* L., kterou dr. Hoberland popsal jako nový druh, a pojmenoval k počtě nálezce *Cimex roubali* Hober. (1942). Trojské stepní stráně byly také lokalitou nosatce *Baris gudenusi* Schultze, kterého tam v dubnu 1943 našel dr. Ant. Pfeffer jako nový druh pro Čechy.

Na stepní vegetaci v Tróji – Podhoří sbíral v r. 1942 a 1944 entomolog RNDr. Augustin Hoffer (1910–1981) drobné blanokřídlé vosičky chalcidky (*Chalcidoidea, Hymenoptera*) z čeledě *Encyrtidae*; zjistil jich tam několik nových druhů. Výzkumem rovnokřídlého hmyzu (*Orthoptera*) Čech se v první polovině 40. let zabýval entomolog Ing. Adolf Görtler (1923–1997). V pražském regionu prováděl průzkum různých stepních nalezišť v Radotíně a 19. září 1943 tam našel novou aberaci saranče *Oedipoda coerulescens* L. a *nigrothoracica* Gört. Při sběru na této lokalitě 13. a 19. září 1943, na suché vápencové stráni, našel saranče *Stenobothrus crassipes* Charp., které bylo v té době novým druhem pro Čechy.

Lepidopterolog Oldřich Komárek (1913–?), specialista na výzkum a sběr vřetenušek (*Zygaenidae, Lep.*) se zabýval studiem bionomie vřetenušky ligrusové *Zygaena carniolica* Scop. Zjistil, že z celých Čech poskytuje tomuto druhu velmi příhodné podmínky pražské okolí a samotná Praha (Pobaba, Šárka, Hlubočepy, Podolí, Prokopské údolí). Pražský entomolog Ing. Vladimír Zouhar (1919–1984) sbíral 6. srpna 1944 v Hlubočepích, kde na vápencové stráni našel exemplář vřetenušky pozdní *Zygaena laeta* Hb. i s var. *occidentissima* Hol. Bylo to první její naleziště mimo Polabskou nížinu a zároveň nejdále na západ vysunuté pražské stanoviště vůbec. Na stejné lokalitě chytil lepidopterolog Arnošt Silbernagel (1892–1945) pro Čechy nový druh drobného motýla zelenáčka devaterníkového *Adscita geryon* Hüb. (*Procridinae, Zygaenidae*), který létal na vápencových kopcích a jeho housenka žila na devaterníku šedém (*Helianthemum canum* L.). Výzkumem motýlů pražských sadů se v r. 1944 zabýval PhDr. Václav Felix (1928).

V obnoveném státě se po druhé světové válce činnost Československé společnosti entomologické aktivně rozvinula a vzrůstal i počet jejích členů. V r. 1947 měl český sbor Československé společnosti entomologické v Praze evidováno celkem 477 členů, z nichž bylo 278 bydlištěm z Prahy. Byli to v převážné míře mladí přírodovědci nadšenci a vážní zájemci o entomologickou vědu.¹⁵ Nastal velký rozvoj všech odvětví entomologie, který pak probíhal po celé období 2. poloviny 20. století. Začalo faunistické poznávání výskytu jednotlivých skupin hmyzu, taxonomie jednotlivých řádů a čeledí. Rozvíjela se také aplikovaná

¹⁵ I v pozdějších letech 2. poloviny 20. století byli přijímáni za členy Československé společnosti entomologické zájemci o entomologii z Prahy. V r. 1974 to bylo 25 nových členů, v r. 1982 bylo přijato 17 nových členů z Prahy.

entomologie v zemědělství a lesnictví, byly založeny různé odborné ústavy a organizace. Rozvoj faunistického a taxonomického výzkumu byl zaměřen na druhové bohatství hmyzu v českých zemích s poznatky entomofauny Prahy a okolí.

Od r. 1945 se někteří pražští entomologové zaměřili na koleopterologický výzkum klasických stepních lokalit v Praze Tróji. Jako vzácnou novinku fauny pražských Coleopter našel v Tróji J. Roubal 1. dubna 1946 2 exempláře halofilního druhu sluněčka *Coccinella 11-punctata* L. spolu s aberací *C. 11-punctata a. 9-punctata* L. Jako nový rod české fauny našel v září 1946 v Tróji v zahradním humusu 1 exemplář brouka *Holoparamesus caularum* Aubé. z čeledě *Merophysidae*, což byl neobyčejně významný nález. Václav Machulka v r. 1947 také v Tróji našel vzácného drabčíka *Aleochara ruficornis* Grav., druh v pražském okolí sběrateli velmi hledaného brouka. Josef Král v září 1946 při sběru na trojských stráních našel významný druh dřepčíka *Phyllotreta aerea* All. a v r. 1947 zjistil v pražském okolí neobyčejně rozsáhlý výskyt škodlivého dřepčíka *Haltica saliceti* Wse., který škodil na dubech v Dražanské rokli, Bohnicích, na Slovanském ostrově a v Dobřichovicích u Prahy.

Počátkem 60. let prováděli v Tróji výzkum Coleopter entomologové Ladislav Fára, Aldo Olexa a Bohumil Štícha, kterým se podařilo nalézt u nás všude velmi vzácný druh brouka *Pelecotoma fennica* Payk. z čeledě *Rhipiphoridae*. Entomolog Jan Havelka (1919–1977) 18. dubna 1948 v lomu v Radotíně zastihl ve velkém množství několika set kusů rojícího se druhu kovařika purpurového *Anostirus purpureus* Poda (= *Corymbites purpureus* Poda), jehož samečkové se pářili se samičkami skrytými v písku. Výzkumník tesaříkovitých (*Cerambycidae*) JUDr. Leopold Heyrovský zpracoval a v r. 1951 uveřejnil dodatek k *Seznamu tesaříků ČSR*, který vydal v r. 1930. Z pražských nálezů v dodatku uvedl 4 nové druhy tesaříků.

Již od doby Emanuela Lokaje byl mezi pražskými koleopterology velký zájem o studium a sběr drabčičků čeledě *Staphylinidae*, která patří k druhově nejbohatším skupinám řádu *Coleoptera*. Entomologové J. Havelka a R. Dvořák v r. 1952 prováděli vlastivědný výzkum českých drabčičků, ve kterém bylo také zahrnuto prozkoumání 23 pražských lokalit, na nichž bylo zjištěno 53 druhů a aberací drabčičků. V poválečném období se také dále pokračovalo ve studiu, výzkumu a sběru početných druhů řádu ploštic – *Heteroptera*. V r. 1945 ze sběru hydrobiologa J. Hrbáčka byla z pražského okolí známa ploštice *Hydrometra gracilentata* Horv. (*Hydrometridae*), jejíž exempláře byly sbírány v květnu a červnu 1945 ve Slivenci u Prahy a v září 1946 v Praze Hodkovičkách. Prof. J. Roubal prováděl v letech 1952–1954 průzkum ploštic na deseti různých pražských lokalitách, kde zjistil pět nových druhů pro českou faunu. Heteropterologický výzkum prováděl v červnu 1955 v Prokopském údolí RNDr. P. Štys, který tam našel jeden exemplář vzácné ploštice *Excentricus planicornis* H. Sch. (*Miridae*), nového druhu pro Čechy.

Rozsáhlé výzkumy motýlů začali provádět pražští lepidopterologové. V. Zouhar a J. Šmelhaus konali v červnu 1946 sběr motýlů na stepních lokalitách v pražských Hlubočepích, kde náhodně objevili exemplář žlutáška borůvkového (*Colias palaeno* L., *Coliadinae*), jehož výskyt na této lokalitě byl faunistickým překvapením. V jarním období r. 1946 prováděli společný lepidopterologický výzkum v Prokopském údolí entomologové František Vávra, MUDr. Miloš Voldřich a Jaroslav Wichra, kteří tam jako doplněk ke Sterneckovu *Prodrumu českých motýlů* našli 6 nových vzácných druhů. Z Hlubočep a Šárky uvedl lepidopterolog Jan Patočka (1925–2009) v r. 1947 neznámé druhy minujících motýlů rodu *Stigmella* Schbr. V letech 1950–1952 prováděl Edvard Troníček (1899–1967) výzkum fauny motýlů středočeského polního biotopu.¹⁶ I tento výzkum v polní krajině kolem Zelenče u Prahy přinesl objevy nových druhů motýlů pro českou faunu. V červnu 1953 objevil RNDr. Jaroslav Brčák (1925–1983) v sadech na Babě v pražské Podbabě škodlivý výskyt motýla vakonoše ovocného (*Apteronia crenulella* Brd.); rozšíření bylo v pražském okolí v nejteplejších oblastech. Zajímavé a málo známé druhy motýlů v r. 1953 sbíral na světlo v univerzitní botanické zahradě v Praze Na Slupi lepidopterolog prof. Dr. Karel Hrubý (1910–1962).

Hlavní město Praha se svým bohatě členěným přírodním okolím nebylo v průběhu 50. a 60. let 20. století jen střediskem výzkumníků pražské entomofauny, ale i hostitelem různých zoologických a entomologických shromáždění a domácím působištěm nových entomologických organizací. V období vážného kalamitního výskytu nebezpečného škůdce mandelinky bramborové v českých zemích se 25. července 1950 v Praze sešla mimořádná celostátní konference Československé společnosti entomologické a Československé společnosti zoologické k projednání organizačních a ochranných opatření pro potlačení výskytu a množení tohoto škůdce. Ve dnech 8.–10. října 1954 byla Praha hostitelem Celostátního sjezdu československých entomologů, jehož úkolem bylo zhodnocení výsledků dosavadní práce v československé entomologii a vytyčení směru práce a úkolů do budoucna. Ve dnech 6.–9. října 1957 se v Praze konal 1. sjezd československých parazitologů. Třetí mezinárodní akarologický kongres probíhal v Praze ve dnech 31. srpna –6. září 1971. Vědecká konference Československé společnosti entomologické na téma zhodnocení a perspektivy vývoje entomologie v ČSSR se v Praze konala 29. a 30. března 1974.

Do souboru pražských organizací s entomologickými pracovišti byl zařazen v r. 1951 v Praze Ruzyni založený Výzkumný ústav rostlinné výroby. Jedním z jeho významných pracovišť bylo oddělení (později ústav) ochrany rostlin, které

¹⁶ Z okrajových částí Prahy to byly lokality v Horních Počernicích, Mstěticích, Zelenči, Toušeni a Jirnech.

založil, budoval a vedl ochranář, fytopatolog RNDr. Jaroslav Zakopal (1910–1975). Oddělení mělo pracovní úsek fytopatologický a úsek entomologický, jehož hlavními výzkumnými pracovníky byli dipterolog Jan Dirlbek, lepidopterolog Ivo Novák, koleopterolog a hymenopterolog Josef Šedivý a ještě další odborníci v užití zemědělské entomologii. V r. 1954 byla v Praze založena Entomologická laboratoř ČSAV, kterou až do r. 1962 řídil pražský entomolog prof. RNDr. Jan Obenberger (1892–1964).

Entomologický ústav ČSAV, který vznikl spojením Entomologické laboratoře a oddělení patologie hmyzu bývalého Biologického ústavu ČSAV, byl zřízen 1. ledna 1962. Sídlo Entomologického ústavu bylo v Praze 2, Viniční ul. č. 7. Ředitelem byl entomolog RNDr. Vladimír Landa (1923–2001).¹⁷ Dalším ústavem s vlastním entomologickým pracovištěm byl Výzkumný ústav potravinářského průmyslu, který byl zřízen v r. 1958 a od svého založení sídlil v Praze 5 Smíchově, Na Bělidle č. 21. Entomologické oddělení ústavu provádělo výzkum skladištních hmyzích škůdců a ochranu skladovaných produktů proti nim. Vedoucím oddělení byl vědecký pracovník, entomolog RNDr. Petr Hubert Verner (1932) s entomologickými vědeckými spolupracovníky RNDr. Janem Pulpánem (1923–1993), Miroslavem Reškou (1921–1995), RNDr. Janem Zuskou (1938) a RNDr. Evou Žďárkovou (1940).

V r. 1959 byla v Praze založena Československá společnost parazitologická při ČSAV, jejímž zakladatelem byl český parazitolog, prof. RNDr. Otto Jírovec (1907–1972). Od ledna 1962 působil v Praze Parazitologický ústav ČSAV sloučením dřívějšího parazitologického oddělení Biologického ústavu ČSAV a Protozoologické laboratoře ČSAV. Sídlo ústavu bylo v Praze 6 Dejvicích, Flemingovo nám. č. 2. Prvním ředitelem byl parazitolog RNDr. Bohumil Rosický (1922–2002).¹⁸ V r. 1972 projednal ústřední výbor Československé společnosti entomologické otázku výchovy mladých zájemců o entomologii. Ve spolupráci se Socialistickým svazem mládeže vznikl Kroužek mladých entomologů, jehož dlouholetým vedoucím byl významný pražský entomolog a ochránce přírody RNDr. Jaromír Strejček (9. října 1925). Kroužek se po řadu let scházel v Ústředním domě pionýrů a mládeže¹⁹ v Havlíčkových sadech v Praze 2 na Vinohradech.

¹⁷ V r. 1985 Entomologický ústav ČSAV přesídlil z Prahy do Českých Budějovic, kde dostal své samostatné pracoviště v Jihočeském biologickém centru.

¹⁸ V r. 1985 se Parazitologický ústav z Prahy přestěhoval do vlastní nové budovy v Jihočeském biologickém centru ČSAV v Českých Budějovicích.

¹⁹ V bývalé vile Gröbe (Grebavka), ve které od r. 1919 do r. 1925 sídlil Státní výzkumný ústav fytopatologický, jehož prvním přednostou byl fytopatolog a entomolog Doc. PhDr. František Straňák (1875–1957).

Po zrušení Ústředního domu činnost kroužku pokračovala v Ekologickém centru hl. m. Prahy „Toulcův dvůr“ v Praze-Hostivaři. Svou zajímavou a přitažlivou činností v různých entomologických disciplínách kroužek z mladých nadšenců vychoval hodně pozdějších vážných zájemců o vědeckou práci v tomto oboru. Jeho činnost skončila v r. 1993.

Od r. 1954 se opět začaly rozvíjet zahraniční studijní a sběratelské cesty, především do zemí socialistického bloku, domácí entomologická činnost se v té době stále více zaměřovala na rozvíjení faunistického a taxonomického výzkumu druhového bohatství hmyzu. I výzkum pražské entomofauny šel tímto směrem, zaměřen na poznávání rodové a druhové rozmanitosti zkoumaných čeledí nebo na výzkum entomofauny na různých pražských stanovištích. Byla také více a častěji prováděna týmová výzkumná práce zkoumaných lokalit. Týmově faunisticky sledovanou koleopterologickou čeledí byli střevlíkovití brouci (*Carabidae*), jejichž rozsah výskytu byl zkoumán na všech známých i málo známých pražských lokalitách.

V letech 1950–1980 byl pracovníky Entomologického oddělení NM zpracováván výzkumný úkol nazvaný „Fauna střevlíkovitých brouků na území Velké Prahy se zřetelem k urbanizačním faktorům“. K tomuto rozsáhlému výzkumu přispěla řada pražských karabidologů, kteří své sběry střevlíků prováděli na nejrozličnějších místech pražského regionu. RNDr. Petr Štourač prováděl v letech 1977–1983 průzkum střevlíků na různých lokalitách v severní části Prahy, při kterém zjistil 103 různých druhů. V letech 1984–1987 pokračoval ve výzkumu lokalit v Tróji, kde našel dalších 21 druhů.

Významný pražský karabidolog RNDr. Jan Pulpán v r. 1981 zpracoval rozsáhlý výzkum střevlíků Prahy se zvláštním zřetelem na faunu ruderalů. Provedl také řadu inventarizačních průzkumů v SPR Prokopské údolí, Tiché údolí, Radotínské údolí (1981), v Modřanské roklí (1985) a v Xaverovském háji (1992). RNDr. Karl Hůrka v r. 1993 prováděl inventarizační průzkumy střevlíků v chráněných územích Salabka, Havránka, Jabloňka a Bílá skála, v r. 1984 v Ládví a v Divoké Šárce. V r. 1990 provedl rozsáhlý inventarizační průzkum střevlíků chráněných území Trója Podhoří, Zámky, Bohnické údolí, Čimické údolí. PaedDr. Jan Farkač, CSc., v letech 1982–1983 prováděl průzkum střevlíkovitých na území severovýchodního okraje Prahy na osmi různých lokalitách. Výzkumem našel 3581 exemplářů v 73 druzích, patřících do 23 rodů.²⁰ Další průzkumy střevlíků Farkač v r. 1998 prováděl v pražské oboře Hvězda a v údolí Unětického potoka. Souhrn prováděných pražských carabidologických výzkumů uspořádal

²⁰ Sběry střevlíků Dr. Farkač prováděl na lokalitách Březiněves, Ctěnice, Dáblice, Letňany, Miškovice, Prosek, Libeň Slovanka, Strížkov.

entomolog Petr Veselý v monografii *Střevlíkovití brouci Prahy* (2002), která uvedla 350 prozkoumaných pražských lokalit a 358 střevlíků, kteří se vyskytovali nebo stále vyskytují na pražském území.

Podobně jako výzkum Carabidů byl v Praze prováděn faunistický výzkum druhově nejbohatší čeledě drabčíkovitých brouků (*Staphylinidae*). Jaroslav Boháč prováděl rozsáhlý výzkum drabčků Československa, v němž r. 1979 z pražských nalezišť uvedl 16 zjištěných druhů a v r. 1982 19 druhů. V letech 1964–1971 Boháč prováděl faunistický výzkum drabčků v Klánovicích a jejich nejbližším okolí.²¹ Na zkoumaném území zjistil celkem 162 druhů drabčků. Dalším staphylinidologem, provádějícím průzkum pražských drabčků, byl v letech 1983–1992 pracovník entomologického oddělení Výzkumného ústavu rostlinné výroby v Praze Matuš Kocian, který na 45 lokalitách zjistil 229 druhů drabčků. Výzkumy tesaříkovitých (*Cerambycidae*, *Col.*) v letech 1981–1984 prováděl Petr Ričl na jižním okraji Prahy v okolí Zbraslavi, kde našel celkem 53 druhů. Další výzkum tesaříků prováděl v průběhu let 1973–1987 entomolog Jiří Mička v lesním komplexu v Praze Krči. Na této lokalitě výzkumem zjistil 44 druhů tesaříků. Pracovník Entomologického oddělení NM RNDr. Svatopluk Bílý se v r. 1982 zabýval složením fauny krasců (*Buprestidae*, *Col.*) na území Velké Prahy. Podle muzejních sběrů a svých sběrů současných porovnával úbytek výskytu krasců na pražských lokalitách do r. 1980 a dále i po tomto datu.²² Entomolog Jiří Hrdlička zkoumal v letech 1950–1960 faunu pražských tesaříků (*Cerambycidae*) a v r. 1985 podal přehled 87 zjištěných druhů, které se mu podařilo nalézt.

Pražský koleopterolog RNDr. Jaromír Strejček od počátku 60. let 20. století prováděl výzkum fauny brouků ČSR z čeledí *Chrysomelidae* (mandelinkovití), *Bruchidae* (zrnokazovití), *Urodonidae* (resedáčkovití), *Anthribidae* (větevničkovití) a *Curculionidae* (nosatcovití), při kterém zjistil některé druhy nové pro českou faunu a také druhy velmi vzácné. Řadu exemplářů při tomto výzkumu sbíral na pražských lokalitách.

Intenzivně probíhal také pražský výzkum motýlů (*Lepidoptera*). Lepidopterolog PhDr. Václav Felix prováděl v letech 1956–1958 speciální průzkum motýlí fauny v samotném centru Prahy, přímo na Václavském náměstí, kde bylo tehdy

²¹ Navštívil lokality Újezd nad Lesy, Škvorecká obora, Nové Jirny, Běchovice a Blatov.

²² Do r. 1920 se na pražském území vyskytovalo 52 druhů krasců (*Buprestidae*). V období 1920–1950 nastal postupný úbytek některých druhů, takže z tohoto období bylo zjištěno 44 druhů. Zásahem různých technických i chemických vlivů v období let 1950–1980 nastal další druhový úbytek, zmenšený na počet 35 druhů. Po r. 1980 některé druhy krasců z pražského regionu zcela vymizely a známo zůstalo už jen 25 druhů.

poprvé zavedeno zářivkové osvětlení ve velkých výkladních skříních, kam se na světlo sletovalo značné množství motýlů. Z úlovků bylo celkem zjištěno 136 druhů motýlů. Další sběry Felix prováděl v parčíku u Národního muzea a také zkoumal stromořadí lip na Václavském náměstí, na jejichž kmenech našel několik čerstvě vylíhlých motýlů. Převažující metodou sběru byl lov na světlo u osvětlených výkladních skříní. Další lokalitou byly Vrchlického sady proti Hlavnímu nádraží a jiné parky ve vnitřní Praze, kde Felix našel 72 druhů motýlů.

V letech 1985–1992 byl prováděn rozsáhlý týmový, faunistický průzkum motýlů na území Prahy, kterého se zúčastnilo patnáct lepidopterologů, členů Československé společnosti entomologické, kteří prováděli výzkum na 66 pražských lokalitách. Nalezli celkem 383 druhů motýlů z dvanácti čeledí. Z uvedeného počtu výzkumníci označili 92 druhů motýlů výskytem v Praze za druhy vzácné. Entomologové Tomáš Dobrovský a Jiří Hroník v r. 1987 společně prováděli výzkum denních motýlů (*Rhopalocera*) na území zoologické zahrady v Tróji. V r. 1988 T. Dobrovský na území ZOO ještě provedl výzkum motýlů z čeledě můrovitých (*Noctuidae*). Týmový výzkum fauny motýlů pražského Prokopského údolí začali v r. 1993 provádět lepidopterologové Stanislav Mareš a Ing. Jan Skyva. Výzkum byl prováděn postupně a bohaté nálezy byly rozděleny do několika publikovaných částí. V první části z r. 1993 bylo uvedeno 542 zjištěných druhů motýlů z 24 čeledí.

Studiem a výzkumem dvoukřídlého hmyzu (*Diptera*) se od r. 1968 v Praze zabývalo 34 dipterologů – pracovníků entomologických oddělení různých výzkumných ústavů a přírodovědeckých institucí. RNDr. Miroslav Barták prováděl dipterologický výzkum se specializací na čeleď kuklicovitých (*Tachinidae*). V pražském okolí sbíral v letech 1980–1986 na lokalitách v Bohnicích, Tróji, v Prokopském údolí a Komořanech. Druhým výzkumníkem kuklic byl dipterolog RNDr. Jiří Čepelák, který výzkum v širším okolí Prahy od r. 1939 prováděl na jedenácti pražských lokalitách, kde našel 25 různých druhů kuklic. Z dalších nálezů byl nejvzácnějším střeoevropským druh masařky *Apodacra pulchra* Egg. z čeledě *Sarcophagidae*. Na stepních pražských lokalitách (Hlubočepy, Sv. Prokop, Radotín) našel Čepelák 17 druhů vzácných a méně častých kuklic. Dipterolog Ing. Jan Dirlbek se zabýval výzkumem škodlivých druhů dvoukřídlých z čeledě vrtulovitých (*Trypetidae*), jejichž výskyt sledoval v Praze a celém Pražském kraji. MUDr. Jaroslav Slípka prováděl na pražských lokalitách výzkum típlíc (*Tipulidae*); našel čtyři vzácné a pro českou faunu nové druhy. Zkoumal také druhy méně známé čeledě bahnomilkovitých (*Limnobiidae*), z nichž bahnomilka *Erioptera griscipennis* Meg., nalezená v Krčském lese, byla do 50. let 20. století na území českých zemí druh neznámý, jinak vzácně rozšířený od Rakouska po Dánsko.

Výzkumem synantropních much na území Prahy se koncem 50. a začátkem 60. let zabýval entomolog Bořivoj Havlík, který zkoumal hojnost výskytu bzučivek

čeledě *Calliphoridae*. Z významnějších druhů byly v Praze zjištěny bzučivka rudohlavá (*Calliphora vomitoria* L.), b. obecná (*C. vicina* Rob.) a b. zední (*Pollenia rudis* Fab.).

Od 60. let 20. století se začaly v Praze projevovat změny v kvantitativním výskytu hmyzu. Některé druhy vymizely zcela a jiné začaly být ovlivňovány změnami, ke kterým došlo v rostlinných společenstvech, na něž jsou vázány. Přes všechny změny, ke kterým došlo v průběhu let, existuje i dnes na území Prahy značný počet zajímavých a cenných přírodních lokalit. Nejcennější z nich jsou vyhlášeny jako chráněná území nebo přírodní rezervace. Často jsou však zajímavá i značně pozměněná stanoviště, na kterých lze v některých případech dobře sledovat vznik a vývoj společenstev četných druhů entomofauny a jejich různou adaptabilitu na městské prostředí. Četné pražské stepní lokality mají zákonné a skutečné zajištění ochrany všech ploch, což je prvořadou společenskou kulturní povinností. Péče o tato území musí však být soustavná a musí vycházet z výzkumných vědeckých poznatků, na jejichž základě bude zajištěna trvalá ekologická stabilita těchto ekosystémů, což může zachovat další přežití vzácných organismů v Praze. Opakování průzkumů entomofauny Prahy by v budoucnu mělo umožnit i srovnání se současným stavem. Díky opakovanému sledování změn fauny a flory pražských přírodních lokalit bude k dispozici soubor údajů, umožňující sledovat a vyhodnocovat probíhající změny přírodního prostředí v Praze a jejím blízkém okolí.

Literatura

- ANONYM. Vpád mnišek do Prahy. *Československý les*, 1, 1921, s. 344.
- ANONYM. Přírodní hodnoty hlavního města ČSSR. Chráněné lokality sloužící k vědeckým a osvětovým účelům. *Lidová demokracie*, r. 35, 1979, č. 182, 4. 8. 1979, s. 3.
- BARTÁK, M. – ČEPELÁK, J. Faunistic Record from Czechoslovakia Diptera, Tachinidae (Praha Šárka). *Acta Entomologica Bohemoslovaca*, 88., 1991, s. 40–42.
- BAUDYŠ, E. Fauna Českosloveniae. I. Zooecidia. Zooecidie nové pro Čechy. *Časopis České společnosti entomologické*, 20, 1923, s. 56–67, 90–105.
- BAUDYŠ, E. Zooecidie nové pro Čechy IV. *Časopis České společnosti entomologické*, 19, 1922, s. 90–105.
- BAUDYŠ, E. Třetí příspěvek k rozšíření zooecidií v Čechách. *Sborník Entomologického oddělení Národního muzea Praha*, 17, 1939, s. 71–80.
- BAUDYŠ, E. Příspěvek k rozšíření červců v Čechách. *Časopis České společnosti entomologické*, 21, 1924, s. 18–22.
- BÍLÝ, S. Krasci na území Velké Prahy. *Živa*, 30, 1982, s. 147–149.

- BÍLÝ, S. *Klíč k určování čs. kerasců (Buprestidae, Coleoptera)*. Praha, Academia, 1971, 51 s.
- BOHÁČ, J. Drabčíkovití v okolí Klánovic u Prahy (*Col., Staphylinidae*). *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 8., 1972, s. 73–84.
- BRČÁK, J. *Hepiolus lupulinus* L. (Hrotnokřídlec běloskvrnný), škůdce konvalinek v pražských zahradách. *Ochrana rostlin*, 23, 1950, s. 236–238.
- ČEPELÁK, J. I. Příspěvek k poznání českých kuklic (Hlubočepy, Prokopské údolí). *Časopis Československé společnosti entomologické*, 49, 1952, s. 81–87.
- ČEPELÁK, J. II. příspěvek k poznání českých kuklic (Radotín). *Časopis Československé společnosti entomologické*, 49, 1952, s. 169–180.
- ČÍLA, P. – SKYVA, J. Výsledek průzkumu vybraných čeledí motýlů v hl. m. Praze. *Natura Pragensia – Studie o Přírodě Prahy*, 10, 1993, s. 3–50.
- ČÍLA, P. – SKYVA, J. Výsledky faunistického průzkumu motýlů (Lepidoptera) na území Prahy – 1. část. *Klapalekiana*, 29, 1993, č. 3-4, s. 71–86.
- DIRLBEK, K. – DIRLBEK, J. Poznámky k výskytu dvoukřídých v Pražském kraji. 1. část: Vrtulovití – Diptera, Trypetidae. *Zoologické listy*, 8, 1959, s. 137–146.
- DOBROVSKÝ, T. – HRONÍK, J. Denní motýli (Rhopalocera) zoologické zahrady v Praze a jejího okolí. *Sborník Gazella*, 14, 1987, s. 117–136.
- DOBROVSKÝ, T. Motýli z čeledi Noctuidae (Můrovití) na území pražské zoologické zahrady. *Sborník Gazella*, 15, 1988, s. 141–148.
- FARKAČ, J. Příspěvek k poznání fauny střevlíkovitých Prahy. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 20, 1984, s. 125–130.
- FARSKÝ, R. Křískové na zemědělských plodinách v okolí Prahy. *Zoologické entomologické listy*, 1, 1952, s. 75–80.
- FELIX, V. Motýlové pražských sadů a ulic. *Vesmír*, 22, 1944, s. 150–151.
- FELIX, V. Motýlové v centru Prahy. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 5, 1969, s. 63–75.
- GRÉGR, R. Bude v Prokopském údolí přírodní muzeum? *Lidová demokracie*, r. 46, 1990, č. 115, 18. 5. 1990, příl. Neděle s LD, č. 20, s. 9.
- HAVELKA, J. Příspěvek k poznání výskytu brouků z rodu *Donacia* Fabr. v Klánovicích u Prahy. *Entomologické listy*, 9, 1946, s. 77–80.
- HAVELKA, J. Příspěvek k poznání rozšíření čeledě Carabidae v Čechách. *Entomologické listy*, 9, 1946, s. 159–160.
- HAVELKA, J. Coleoptera v Klánovicích a jejich nejbližším okolí. *Entomologické listy*, 11, 1948, s. 51–72.
- HAVELKA, J. Nálezy některých vzácných našich drabčíků (*Staphylinidae*, *Col.*). *Časopis České společnosti entomologické*, 44, 1947, s. 53–55.
- HAVELKA, J. *Dermestes haemorrhoidalis* Küst. V Praze (*Dermest., Col.*). *Entomologické listy*, 14, 1951, s. 135–143.

- HAVELKA, J. – DVOŘÁK, R. Poznámky k vlastivědnému výzkumu některých našich drabčků (Staphylinidae, Col.). *Časopis Československé společnosti entomologické*, 49, 1952, s. 159–165.
- HAVLÍK, B. Stručný klíč k určování našich nejhojnějších synantropních much (Diptera) s ekologickými poznámkami o jejich výskytu v Praze. *Československá epidemiologie*, 9, 1960, s. 272–281.
- HAVLÍK, B. Bzučivky – *Calliphoridae*, nejhojnější synantropní mouchy v Praze. *Živa*, 8, 1960, s. 139–140.
- HEYROVSKÝ, L. Některé poznámky k Cerambycidům okolí pražského. *Časopis České společnosti entomologické*, 7, 1910, s. 22–23.
- HRABÁK, R. O pražském lišaji (Lišaj šeříkový – *Sphinx ligustri* L.). *Živa*, 8, 1960, s. 99–100.
- HRDLÍČKA, J. Pražští tesařici. *Živa*, 33, 1985, s. 24–25.
- HRUBÝ, K. Zajímavější motýlové ve vnitřní Praze. *Ročenka Československé společnosti entomologické*, 50, 1953, s. 62–64.
- JECH, E. Hromadný tah larev smutnice vojenské (*Lycoria militaris* Nom., Dipt.) v pražském kraji. *Živa*, 8, 1960, s. 23.
- JELÍNEK, J. a kol. Seznam československých brouků (Coleoptera). Check-list of Czechoslovak Insect IV. *Folia Heyrovskyana – Suppl. 1*. Praha, 1993, 172 s.
- JUST, T. – FIŠERA, M. *Trojská kotlina 1991*. Praha, Český svaz ochránců přírody „Trója“, 01/30 ZO, 1991, 40 s.
- KOCIAN, M. Drabčkovití brouci Prahy (*Staphylinidae*, Col.). *Klapalekiana*, 29, 1993, s. 91–98.
- KOLEŠKA, Z. Pražská Stromovka – historická lokalita pražských entomologů (s. 8–15). In Kolektiv. *Sebrání článků o Trojské kotlině*. Praha, Český svaz ochránců přírody Trója, 01/30 ZO, říjen 1992, 26 s.
- KOLEŠKA, Z. Příroda, její zajímavosti, ochrana a výzkum v obvodu Prahy 9. *Vlastivědný zpravodaj Rokytá (Praha 9)*, r. 32, 1994, s. 28–32.
- KOMÁREK, J. Jarní potoční vodule okolí pražského. *Věda přírodní*, 1, 1920, s. 25.
- KRÁL, J. *Trigonogenius globulus* Sol. v Praze. (*Ptinidae*, Col.). *Časopis České společnosti entomologické*, 45, 1948, s. 127.
- KREJČÍ, A. Nejbližší hnízdiště Pelonosek (*Podaliritus*) u Prahy jest u Kobyliš. *Časopis České společnosti entomologické*, 12, 1915, s. 49–50.
- KRIZEK, G. Modrásek východní v Praze (Prokopské údolí). *Živa*, 55, 2007, s. 130.
- KUBÍKOVÁ, J. Vycházky Prokopským a Dalejským údolím (1). *Živa*, 48, 2000, s. 138–140.
- KURKA, A. Praha očima přírodovědců. *Květy*, 39, 1989, č. 14, s. 30–35.

- LOŽEK, V. Přírodní park Prokopské údolí. *Vesmír*, 62, 1983, s. 153–154.
- MAREŠ, S. – SKYVA, J. Fauna motýlů Prokopského údolí v Praze. *Natura Pragensia – Studie o přírodě Prahy*, 10, 1993, s. 52–85.
- MAŠÍN, B. Střevlíci pražského okolí. *Živa*, 19, 1971, s. 144.
- MÍČKA, J. Fauna tesaříkovitých (*Cerambycidae*) v Praze Krči a v jeho okolí. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 26, 1990, s. 45–48.
- OBENBERGER, J. Šarecká rezervace v ohledu zoologickém. In Šárka – přírodovědecký a archeologický průzkum a výzkum chráněné oblasti Šarecké. *Zprávy Památkového sboru hl. města Prahy*, 10, 1949, Šárka 1, s. 88–113.
- PÁDR, Z. Studie výskytu žahadlových blanokřídlých (*Hymenoptera – Akuleata*) na území Prahy. *Natura Pragensia – Studie o přírodě Prahy*, 7, 1990, s. 1–179.
- PÁDR, Z. Studie výskytu blanokřídlého hmyzu podřádu širokopasých – pilatkovitých (*Insecta: Hymenoptera, Symphyta*) na území Prahy. *Natura Pragensis – Studie o přírodě Prahy*, 9, 1993, s. 3–70.
- PATOČKA, J. Příspěvek k poznání pražských minujících Lepidopter. *Časopis České společnosti entomologické*, 44, 1947, č. 1, s. 67.
- PŘÍHODA, A. *Thereva praecox* Egg. – nová moucha zjištěná v Čechách (Radotínské údolí). *Ochrana přírody*, 5, 1950, s. 83–84.
- PŘÍHODA, A. Z bionomie kůrovce *Lymantria coryli* Perr. Čtvrtý příspěvek k výzkumu rezervace v Radotínském údolí. *Ochrana přírody*, 6, 1951, s. 126.
- ROUBAL, J. Historie pražské koleopterologie. *Sborník Entomologického oddělení Národního musea v Praze*, 1933, s. 5–14.
- ROUBAL, J. Terikolní a terestrická fauna Coleopter ruderálů, mezi, okrajů polí, hlinišť, suchopárů apod. nejširší periferie Prahy s analogickými ukázkami z jiných krajů Čech. *Sborník Entomologického oddělení Národního musea v Praze*, 20, 1942, s. 237–254.
- ROUBAL, J. *Atheta obenbergeri* m., nový druh z okolí pražského. *Časopis České společnosti entomologické*, 39, 1942, s. 84–86.
- ROUBAL, J. O dvou druzích Coleopter západně-středomořské a alžírské oblasti z pražského okolí. *Časopis České společnosti entomologické*, 40, 1943, s. 136–137.
- ROUBAL, J. O třech význačných a vzácných zimních broucích pražské zvěřeny. *Časopis České společnosti entomologické*, 44, 1947, s. 59–66.
- ŘÍHA, P. Hydrobiologické studie Dalejského potoka u Prahy. *Časopis Národního Musea, oddělení přírodních věd*, CXXI, 1952, s. 19–42.
- SADIL, J. Příspěvek k poznání mravenců širšího okolí Prahy (*Hym., Formicoidea*). *Ročenka Československé společnosti entomologické*, 50, 1953, s. 203–205.
- SAIDL, J. Mravenčí zvěřena našich vápencových sklaních stepí (*Hym., Formicoidea*). Praha Hlubočepy, Prokopské údolí. *Ročenka Československé společnosti entomologické*, 50, 1953, s. 206–209.

- SLÁMA, M. Několik nálezů vzácnějších druhů tesaříků v širším pražském okolí (*Coleoptera, Cerambycidae*). *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 2, 1966, č. 1, s. 11–13.
- SLÍPKA, J. Některé druhy z čeledi *Tipulidae* nové pro ČSR (nálezy z Prahy). *Časopis České společnosti entomologické*, 45, 1948, s. 101–104.
- SLÍPKA, J. Nové druhy pro ČSR z čeledě *Limnobiidae, Dipt.* (Krčský les). *Časopis České společnosti entomologické*, 47, 1950, s. 62–64.
- SOUSTRUŽNÍK, J. Příspěvek k poznání střevlíkovitých brouků Trojské kotliny (*Coleoptera, Carabidae*). *Sborník Gazella (ZOO Praha)*, 3, 1984, s. 97–106.
- SOUSTRUŽNÍK, J. Příspěvek k poznání střevlíkovitých brouků Trojské kotliny (*Coleoptera, Carabidae*) II. *Sborník Gazella (ZOO Praha)* 13, 1986, s. 149–170.
- STARÝ, B. Škūdce pražských černých topolů. *Naší přírodou*, 3, 1939–1940, s. 43–44.
- STARÝ, P. Entomologie uprostřed Prahy. *Vesmír*, 25, 1946–1947, č. 1, s. 26.
- STREJČEK, J. Zvířena Prahy a možnosti jejího přežití ve městě. Chráněná území v Praze. In *Pražská příroda a její ochrana*. Praha, Pražské středisko Státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, s. 34–48.
- STREJČEK, J. Hmyz skalních stepí a lesostepní v Praze. In *Stoletá Praha XV, přírodovědný význam Prahy*. Sborník Pražského střediska Státní památkové péče a ochrany přírody. Praha, Panorama, 1985, s. 121–150.
- STREJČEK, J. *Katalog brouků (Coleoptera) Prahy, sv. 1 (Chrysomelidae, Bruchidae, Urodontidae)*. Praha, 2000, 100 s.
- STREJČEK, J. *Katalog brouků (Coleoptera) Prahy, sv. 2 (Anthribidae, Curculionidae, s. lato)*. Praha, 2001, 138 s.
- STREJČEK, J. – KUBÍKOVÁ, J. – REŠ, B. Přírodní poměry Velké Prahy a ochrana přírody v rámci velkoměsta. *Přírodní vědy ve škole*, 26, 1975, č. 1, 2, s. 325–327, 361–365.
- ŠOREL, J. Roztoči znetvořené smuteční vrby v Praze. *Zprávy Zoologického ústavu České techniky*, 1921.
- ŠRÁGL, K. Larvy páteříčka sněhového na sněhu v Praze Žižkově. *Vesmír*, 30, 1951, s. 95.
- ŠTOURAC, P. Střevlíkovití severní části Prahy I. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 22, 1986, s. 9–14.
- ŠTOURAC, P. Střevlíkovití severní části Prahy II. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 26, 1990, s. 110–111.
- ŠTOURAC, P. Střevlíkovití severní části Prahy III. (*Coleoptera, Carabidae*). *Klapalekiana*, 31, 1995, s. 141–144.
- ŠTOURAC, P. Fauna brouků ve starých stromech v Praze Tróji. *Živa*, 45, 1997, č. 1, s. 31.

- VERNER, P. H. Příspěvek k poznání fauny štírků (*Pseudoscorpionidae*) Pražského kraje. *Musejní zprávy Pražského kraje*, 2, 1957, č. 5-6, s. 87–88.
- VESELÝ, P. *Střevlíkovití brouci Prahy (Coleoptera, Carabidae)*. Praha, 2002, 167 s.
- VIMMER, A. Dvoukřídlý hmyz cizopasící v choroších (*Polyporus*) v okolí pražském. *Mykologia*, 6, 1929, s. 9–11.
- VLACH, V. *Pamene fraxinana Payer*, samostatný druh u Prahy. *Časopis České společnosti entomologické*, 32, 1935, s. 80–81.
- VLACH, V. Podezírání škůdce v Praze. *Časopis České společnosti entomologické*, 33, 1936, s. 47.
- VLACH, V. *Coleophora spiracella Rbl.* v pražských sadech. (*Microlep.*, *Coleophoridae*). *Časopis České společnosti entomologické*, 37, 1940, s. 36–37.
- VLACH, V. Několik vzácných drobných motýlů z okolí Prahy. *Časopis České společnosti entomologické*, 48, 1951, s. 137–139.
- WICHRA, J. Nová naleziště vzácnějších druhů motýlů v Čechách (Praha Hrdlořezy, Košíře, Krč, Motol, Radotín, Smíchov, Sv. Prokop). *Časopis České společnosti entomologické*, 46, 1949, s. 173–180.
- WICHRA, J. Výskyt nesytek *Bembecia pectinata Stgr.* a *Aegeria stomoxyformis H. B.* (*Sesiidae*, *Lep.*) v okolí Prahy a bionomické poznámky. *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 2, 1966, č. 2, s. 28–31.
- WICHRA, J. *Euxoa vitta Esp.*, vzácná můra pražského okolí, a *Euxoa hastifera Donz.*, nový druh pro Československo (*Noctuidae*, *Lep.*). *Zprávy Československé společnosti entomologické*, 5, 1968, s. 81–82.
- ZAHRADNÍK, J. První příspěvek k poznání červců ve sklenicích univerzitní pražské botanické zahrady. *Sborník Entomologického oddělení Národního musea*, 28, 1953, s. 125–148.
- ZAHRADNÍK, J. O nejhornějších štítenkách našich skleníků. *Živa*, 2, 1954, s. 137–138.
- ZOUHAR, V. *Zygaena laeta Hb.* v Praze. *Časopis České společnosti entomologické*, 42, 1945, s. 149.

Summary

Czechoslovak Entomological Society began in the free state actively work and its members launched a successful research, collecting and publishing. Faunistics of insects is moving in two directions at that time. It began active exploration of the sites in Slovakia and Carpathian Ruthenia (Podkarpatská Rus), and to a greater extent, the collector's foreign travel and research expeditions take place. Prague entomofauna research has not been done on such a large scale as in previous seasons, but comprehensive research has been successfully done on the Prague rock, steppe and forest sites with a focus on relict insect species. Research

on the families of Staphylinidae, Carabidae and Cerambycidae (Coleoptera) was conducted. Attention began to be devoted to the exploration and study of small butterflies (Microlepidoptera) around Prague and presence of insect order Diptera and Hymenoptera (Hymenoptera, Diptera) was intensively monitored. Interest in research in Prague entomofauna increased again during occupation between 1939–1945 when it was not possible to make research abroad. After the Second World War, the activities of the Czechoslovak Entomological Society of Prague and other entomological institutions were actively developed, and scientists and amateur entomologists conducted numerous team researches of Prague entomofauna during the second half of the 20th century.

Author's address:
Litvínovská 521/34
190 00 Praha 9-Prosek